

Miscellanea.

До бойківського говору.

Досі не була докладно звісна деклінація бойківського заіменника **нон**. Я мав нагоду її докладно записати в Мшанці, повіта старосамбірського. Та наперед одна замітка. В бойківському говорі, як відомо, переховав ся доси ще твердий звук **ы**, який подекуди вимовляють так, що він по часті зближається до звука **о**. Пронунціяція його глибоко горлова і для непривичного дуже трудна для виговору. Треба довшої вправи, аби можна було без натури вимовляти **ы** за вродженим Бойком. Отже той звук **ы** відіграє дуже важну роль в деклінації заіменника **нон**, тому я звертаю на нього увагу спеціалістів так само, як і на наголос, що має в тій деклінації не мале значінє, бо деякі форми виголошують ся однаково, а тільки по наголосі можна пізнати, який рід вони означають. Деклінація та представляєть ся так:

Singularis.			Pluralis.		
Masc.	Fem.	Neutr.	Masc.	Fem.	Neutr.
нон	нона́	ноно́	ноны́	ноны	ноны́
но́го	но́йі	но́го	ных	ных	ных
но́му	ны́	но́му	ным ¹⁾	ным	ным
но́го	нону́	ноно́	ных	ноны	ноны́
ным	ноу́	ным	ными́	ными́	ными́
ным	ны́	ным	ных	ных	ных

Заіменик **нон** відповідає своїм значінєм німецькому *jenen*, а повстав, як поясняє проф. Огоновський, з редуплікованого **он** (**он+он**), при чім назвучне **о** відпало.

¹⁾ Ним, де нема твердого **ы**, значить їм, отже се dat. pl. до він.

Користаючи з нагоди хочу при тім звернути увагу ще на кілька дрібниць.

Бойківський говір любить дуже послугувати ся такими повноголосними формами (особливо в *inf.* дієслів), які в иньших говорах і в літературній мові не вживають ся, прим. терéти, ўмерéти, подерéти, перéти — намісь терти, ўмерти, подерти, перти; прим. йа не хóчу сьа на тым перéти. — При 2-ій ос. *imp. sing.* люблять Бойки дуже радо вживати ще додатка в формі тко, що зміцнює наказ, прим. ході-тко, їді-тко, робі-тко, дай-тко і дай-ко (остатне частійше); прим. Кóте вар-кóте, бійай-тко (нам. бігай-тко) на воду! Придаток ко при *imp.* уживаєть ся в ріжних наших говорах, тко мабуть тільки в бойківськ¹⁾. Належить одначе додати, що те тко причіпляєть ся теж до иньших форм, не тільки *imperat.*, прим. ўзьаў-тко. На Угорській Русі відомий заіменник тко = хто, очевидно *methat.* до кто). — Замітна також у бойківськ²⁾ форма 2-ої особ. *imp. praes.*, яка в оповіданю має ітеративне значіне минулого часу, прим. Жиды дьўтай, дьўтай і потёрли горнець — нам. Жиди дьотали, дьотали і потерли горнець²⁾. — Форма нема скорочуєть ся дуже радо в Бойків на не, при чім наголос слова, що наступає по ньому, переходить часто на те не.

Між приімениками дуже замітна форма стрўно (рідко (стрóно) = нім. *wegen*, що складаєть ся з другим відмінком. Не знаю, чи сей приіменник подибуєть ся ще в иньших говорах, але мені не доводилось його стрічати. Подам кілька взірців із бесіди, для показу, як він уживаєть ся. Прийшло з міста письмо, а не знати стрўно чого воно прийшло? — Процесували ся два за грэшні і пішли до міста стрўно тих грошей. — Побили ся тай пішли до міста стрўно тої бійки. — Пішли до попа стрўно тої дівки. — Парубки вкрали оковитку в Жида і пішли на термін стрўно тої оковитки, стрóно тих Жидів.

Між прислівниками деякі також дуже характеристичні. Особливу увагу звертає тут теж невідомий з иньших говорів мéре = так; прим. Ци мéре продаў быкы? Ой мéре (ой так). — Ў нóго Васильá ўмёрла дьтїна. Та ци мéре? Ой мéре, мéре! — У Мшанци сього прислівника уживають рідко, за те

¹⁾ Пор. Огоновський, *Studien*, ст. 166. Др. Франко запевняє, що чув його також між Гуцулами.

²⁾ Про ріжне значіне *imperat. дви*: Огоновський, *Studien*, ст. 198 — 200.

часто чути його в сусіднім селі Грозьові. — Другий такий незвичайний прислівник — тьільма́ = мало; тьільма́ не плаче = мало не плаче. — Третій прислівник видіш = мабуть, се скаменіла форма дієслова (2 ос. sing. pres.), прим. видіш він ўмер = мабуть він вмер. — З інших прислівників впадають в очи такі, що мають корінь такий як і в інших говорах, але інший наросток (ва, ова), прим. тўткова, тамкова, тепёркова і ин.

Додам на кінець, що Бойки говорять: по рўських, польських, нїмецьких, мадьярських, жидьських, а не: по руськи, польськи і т. д., як уживаєть ся в літературній мові і в інших наших говорах.

В. Гнатюк.

Шість листів галицьких „старорусів“ з pp. 1853—1863.

У нас дуже мало ще зроблено для виясненя духової фізіономії темної (з кожного погляду!) доби реакції 1850—1860 років, не много й для цілого дальшого десятилітя. Доба 1850—1860. се доба великого упадку руської справи в Галичині, доба відчуженя інтелігенції від народа, зародженя москвофільства, доба, якої поганих наслідків Галицька Русь і доси не може переболіти. На літературнім полі се доба не то що не лишила ніяких виднійших, цінних творів, але навпаки, поновила період такої мертвеччини та схоластики, якій пару у нас можна би знайти хиба де в XVIII віці. Се була доба славної „азбучної війни“, доба, коли „Конюшій“ Дідицького вважав ся вершком поетичного мистецтва, а назву урядової руської часописи „Вѣстникъ“ справедливо травестовано на „Weiss nix“. І той „Weiss nix“, а обік нього не менше пуста „Зоря Галицкая“ ціле десятиліте служили поживою для Галицької Руси! Многоважні політичні й економічні події доконували ся в Австрії, в Галичині клали ся сильні підвалини під будову польсько-шляхетського верховодства, обертано на некористь Русинів і селянства взагалі такі справи, як індемнізаййну та сервітутову, народ біднів, бунтував ся, зносив військові усмирюваня, топив своє горе в шинках, — руська інтелігенція сварилась за азбуку, за обрядові питаня, або вколисувала себе надією на скору поміч „білого царя“.

Історик літератури, який би хотів прикладати до літературних творів саму лиш естетичну мірку, мусів би перейти сю добу мовчанкою, не знаходячи в ній нічогосінько, на чім міг би